

A Plautus Reader

Selections from Eleven Plays

The Latin Texts Marked Up to Read Aloud

John Henderson

Bolchazy-Carducci Publishers, Inc.
Mundelein, Illinois USA

Series Editor: Ronnie Ancona

Volume Editor: Laurie Haight Keenan

Cover Design & Typography: Adam Phillip Velez

**A Plautus Reader: Selections from Eleven Plays
The Latin Texts Marked Up to Read Aloud**

John Henderson

© 2009 Bolchazy-Carducci Publishers, Inc.
All rights reserved.

Bolchazy-Carducci Publishers, Inc.

1570 Baskin Road
Mundelein, Illinois 60060
www.bolchazy.com

Web supplement

2009

ISBN 978-0-86516-694-3

Contents

Introduction.	iv
1A <i>Poenulus</i> 1–45: Getting the Audience in on the Act	1
1B <i>Pseudolus</i> 1–2: Plunging In.	4
2A <i>Curculio</i> 462–86: Rough Guide to the Roman Forum.	5
2B <i>Poenulus</i> 541–66: Backstage Onstage	7
3A <i>Pseudolus</i> 394–414: The Cunning Slave, or Brains.	9
3B <i>Menaechmi</i> 77–109: The Parasite, or Smarm-on-legs—“Greaseball”	11
3C <i>Cistellaria</i> 203–29: Teenager in Love: The Loverboy.	13
3D <i>Menaechmi</i> 351–69: Drop-dead Gorgeous: The Babe	15
4A <i>Truculentus</i> 482–548: Outmaneuvered: The Soldier and The Whore	16
4B <i>Casina</i> 780–854: Invitation to a Wedding: Comedy Gets Married.	20
4C <i>Asinaria</i> 746–809: The Foolproof Contract: Scriptwriting Onstage	24
4D <i>Rudens</i> 938–1044: The Tug of War: Finders and Keepers.	27
4E <i>Amphitruo</i> 361–462: The Slave Meets His Match: Identity Theft.	32
5A <i>Captiui</i> 1029–36: Clap Now	37
5B <i>Casina</i> 1012–18: Or Else	38

Introduction

∞ *The Latin Texts Marked Up to Read Aloud*

This electronic version of the Latin texts of *A Plautus Reader* is designed to help read the play aloud correctly, as verse. (“Hidden quantities”—i.e., long vowels in syllables that are also long metrically because closed with more than one consonant—are marked in the Reader’s Vocabulary, pp. 149–82.)

Identification and analysis of the meters featured in the texts are given in the *Reader* (pp. 145–47).

- **ă** breve (as in “opŭs”) marks metrically shortened syllables
- **Ā** makron (as in “cōmoedia”) marks long syllables that arise *either* from long vowels *or* from metrical lengthening of the syllable
- an extended makron, as in “dēīnde,” marks synizesis and the like, where the marked vowels form an unusual diphthong or slur together metrically
- The spellings tvī, etc. and svā, etc. indicate a consonantal pronunciation, “twī,” “swā,” etc., scanning as a monosyllable
- A vertical slash | (as in “quom | erī”) marks hiatus and the like, where adjacent words do *not* slur together metrically
- A long dash — tells you that a surprise punchline is arriving (“any time . . . — NOW!”)
- **Reduced font** marks elided syllables (as in “anim^um”; but where final -s “prodelides” *es* or *est* — “u’s,” “ust” — all instances are remarked in the *Reader’s* printed notes). In early Latin, final -s (and final -d, in some weakly accented words) and a double consonant (e.g. “-ll-,” “-pp-”), often did not register metrically
- A **double space** is left where verses have a “main” central caesura or word-break, to help orient the reader to the cadence of the line
- Angled brackets < . . . > indicate that the text is damaged beyond rescue.

Please send reactions and corrections to the Web Reader to John Henderson, at jgh1000@cam.ac.uk

1A *Poenulus* 1–45

∞ *Getting the Audience in on the Act*

Enter the PROLOGVS, in his element as generalissimo

1 Achillem Aristarchi mihi commentari lubet:
inde mihi principium capiam, ex ea tragoedia.
‘silēteque et tacēte atque animum aduertite,
audire iubet uos imperator’ — Historicus,
5 bonoque ut animo sedeate in subselliis,
et qui esurientes et qui saturi uenerint:
qui edistis, multo fecistis sapientius,
qui non edistis, saturi fite fabulis;
nam quoi paratum est quod edit, nostra gratia
10 nimia est stultitia sessum impransum incedere.

exsurge, praeco, fac populo audientiam;
iam dudum expecto, si tuum officium scias:
exercere uocem, quam per uuisque et clues.
nam nisi clamabis, tacitum te obrēpet famēs.
15 age nunc reside, duplicem ut mercedem ferās.
bonum factum est, edicta ut seruētis mea.

scortum exolētum nē quis in prōscaeniō
sedeat, neu līctor uerbum aut uirgae muttiant,
neu dissignātor praeter ōs obambulet
20 neu sessum dūcat, dum histriō in scaenā siet.
diū quī domi ōtiōsi dormiērunt, decet
animō aequō nunc stent, uel dormire temperent.

seruī nē obsideant, liberis ut sit locus,
uel aes prō capite dent; sī id facere nōn queunt,
25 domum abeant, uitent ancipiti infortuniō,
nē et hīc uarientur uirgīs et lōris domi,
sī minūs cūrāssint, quom | erī reueniant domum.

nūtrīcēs puerōs infāntis minūtulōs
domi ut prōcūrent neu quae spectātum afferat,
30 nē et ipsae sitiant et pueri pereant famē
nēue ēsuriētēs hīc quasi haedi obuāgiant.

mātrōnae tacitae spectent, tacitae rīdeant,
canōrā hīc uōce svā tinnire temperent,
domum sermōnēs fābulandī cōnferant,
35 nē et hīc uiris sint et domi molestiae.

quodque ad lūdōrum cūrātōrēs attinet,
nē palma dētur quoiquam artificī iniuriā
nēue ambiōnis causā extrūdantur forās,
quō dēteriōrēs antepōnantur bonis.

40 et hoc quoque etiam, quod paene oblītus fuī:
dum lūdī fiunt, in popīnam, pedisequī,
irruptiōnem facite; nunc dum occāsiō est,
nunc dum scriblītae | aestuant, occurrite.
haec quae imperāta sunt prō imperiō | Historicō,
45 bonum hērcle factum prō sē quisque ut meminerit.

1B *Pseudolus* 1–2

∞ *Plunging In*

Enter the PROLOGVS, overanddoneinaflash

1 expōrgī meliust lūmbōs atque exsurgier:

2 Plautīna longa fābula in scaenam uenit.

2A *Curculio* 462–86

∞ *Rough Guide to the Roman Forum*

Interrupting proceedings, enter the CHORĀGVVS, with some tips on the uptown underworld

462 edepol nūgātōrem lepidum lepidē hunc nactust Phaedromus.

halophantam an sȳcophantam magis esse dīcam nēsciō.

ōrnāmenta quae locāuī metuō ut possim recipere;

465 quamquam cum istōc mihi negōtī nihil est: ipsī Phaedromō

crēdidī; tamen asseruābō. sed dum hic ēgreditur forās,

commōnstrābō, quō in quemque hominem facile inueniātis locō,

nē nimiō opere sūmat operam sī quem conuentum uelit,

uel uitiōsum uel sine uitiō, uel probum uel improbum.

470 quī periūrum conuenīre uolt hominem itō in comitium;

quī mendācem et glōriōsum, apud Cloācīnae sacrum,

dītis damnōsōs marītōs sub basilicā quaeritō.

ibidem erunt scorta exolēta quīque stipulārī solent,

symbolārum collātōrēs apūd forum piscārium.

475 in forō infumō bonī hominēs atque dītēs ambulat,

in mediō propter canālem, ibi ostentātōrēs merī;

cōnfidentēs garrulīque et maleuolī superā lacum,

quī alterī dē nihilō audācter dīcunt contumēliam

et quī ipsī sat habent quod in sē possit uērē dīcier.

480 sub ueteribus, ibi sunt quī dant quīque accipiunt faenore.

pōne aedem Castoris, ibi sunt subitō quibūs crēdās male.

in Tuscō uicō, ibi sunt hominēs quī ipsī sēsē uēnditant,

in Vēlābrō uel pīstōrem uel lanium uel haruspicem,
uel quī ipsī uorsant uel quī aliīs ubi uorsentur praebeant;
485 dītīs damnōsōs marītōs apūd Leucadiam | Oppiam . . .

486 — sed interim forēs crepuēre: linguae moderandum est mihi.

2B Poenulus 541–66

∞ Backstage Onstage

The orphan boy runs the plot: AGORASTOCLĒS has his hands full trying to chivvy and drill his waspish ADVOCĀTĪ for the scam. Watch out, the guy with the girls for hire/sale!

- 541 AG nimis irācundi estis: equidem haec uōbīs dīxī per iocum.
AD per iocum itidem dictum habētō quae nōs tibi rēspondimus.
AG obsecrō hērclē, operam celōcem hanc mihi, nē corbītam date;
attrepidāte saltem, nam uōs appropērāre haud postulō.
- 545 AD sī quid tū placidē ōtiōsēque agere uīs, operam damus;
sī properās, cursōrēs meliust tē aduocātōs dūcere.
- AG scītis rem, nārrāuī uōbīs quid uostrā operā mī opūs siet,
dē lēnōne hōc, quī mē amantem lūdificātur tam diū,
ēī parātae ut sint insidiae dē aurō et dē seruō meō.
- 550 AD omnia istaec scīmus iam nōs, sī hī spectātōrēs sciant;
hōrunc hīc nunc causā haec agitur spectātōrum fābula:
hōs tē satius est docēre, ut, quādo agās, quid agās sciant.
nōs tū nē cūrāssīs: scīmus rem omnem, quippe omnēs simul
dīdicimus tēcūm ūnā, ut rēspondēre possēmus tibi.
- 555 AG ita profectō est. sed agite igitur, ut sciam uōs scīre rem,
expedīte et mihi quae uōbīs dūdum dīxī dīcite.
AD itane? temptās an sciāmus? nōn meminisse nōs ratu’s,
quō modō trecentōs Philīppōs Collybiscō uīlicō

dederīs, quōs dēferret hūc ad lēnōnem inimīcum tuom,
560 sē | ut āssimulāret peregrīnum esse aliunde ex aliō oppidō?
ubi īs dētulerit, tū | ēō quaesītum seruom adueniēs tuom
cum pecūniā. AG meministis memoriter, seruāstīs me.
AD ille negābit: Milphiōnem quaerī cēnsēbit tuom;
id duplicābit omne fūrtum. lēnō addicētur tibi.
565 ad eam rem nōs esse testīs uīs tibi. AG tenētīs rem.
AD uix quidem hērcle, | ita pauxilla est, digitulīs prīmōribus.

3A *Pseudolus* 394–414

∞ *The Cunning Slave, or Brains*

Slave PSEVDOLVS must try and think up some action—fast

394 postquam illic hinc abiit, tū astās sōlus, Pseudole.

395 quid nunc āctūru's, postquam erīlī filiō
largītu's dictīs dapsilīs? ubi sunt ea?
quoi neque parāta est gutta certī cōsili
neque adeō argentī neque — nunc quid faciam sciō.
neque exōrdīrī prīmum unde occipiās habēs,
400 neque ād dētexundam tēlam certōs terminōs.

sed quasi poēta, tabulās quom cēpit sibi,
quaerit quod nūsquam est gentium, reperit tamen,
facit illud uērī simile quod mendācium est,
nunc ego poēta fīam: uīgintī minās,
405 quae nūsquam nunc sunt gentium, inueniam tamen.

atque ego mē iam prīdem huic datūrum dīxeram
et uolui inicere trāgulam in nostrum senem;
uērum is nēscioquō pāctō praesēnsit prius.

sed comprimunda est uōx mihi atque ōrātiō:

410

erum eccum uideō | hūc Sīmōnem ūnā simul

cum svō uīcīnō Calliphōne incēdere.

ex hōc sepulcrō uetere uīgintī minās

effodiam ego hodiē, quās dem erīlī filiō.

nunc hūc concēdam, unde hōrum sermōnem legam.

3B Menaechmi 77–109

∞ *The Parasite, or Smarm-on-legs—“Greaseball”*

Enter PĒNICVLVS, everybody’s best mate and yours. And his own.

77 iuuentus nōmen fēcit Pēniculō mihi,
ideō quia mēnsam, quandō edō, dētergeō.

hominēs captiūōs quī catēnīs uinciunt
80 et quī fugitiūīs seruīs indunt compedēs,
nimīs stultē faciunt mēā quidem sententiā.
nam | hominī miserō sī ad malum accēdit malum,
maior lubīdo est fugere et facere nēquiter.
nam sē ex catēnīs eximunt aliquō modō,
85 tum compeditī | ānum limā praeterunt
aut lapide excutiunt clāuom. nūgae sunt eae.

quem tū asseruāre rēctē, nē aufugiat, uolēs,
ēscā atque pōtiōne uincīrī decet.
apūd mēnsam plēnam | hominī rōstrum dēligēs;
90 dum tū illī quod edīt et quod pōtet praebeās,
suō arbitrātū | affatim quotidiē,
numquam edepol fugiet, tam etsī capitāl fēcerit.
facile asseruābis, dum | eō uinclō uinciēs:
ita īstaec nimīs lenta uinclā sunt ēscāria.
95 quam magis extendās, tantō astrīngunt artius.

nam ego ad Menaechmum | hunc eō, quō iam diū
sum iūdicātus; ultrō eō ut mē uinciat.

nam illic homō | hominēs nōn alit, uērūm ēducat
recreatque: nūllus melius medicīnam facit.

100 ita est adulēscēns ipsus; ēscae maxumae
Cereālīs cēnās dat, ita mēnsās exstruit,
tantās struicēs concinnat patināriās:
standum est in lectō, sī quid dē summō petās.

sed mī interuāllum iam hōs diēs multōs fuit:
105 domī domītus sum ūsque cum cārīs meīs.
nam neque edō neque emō nisi quod est cārissimum.
id quoque iam cārī qui īstruontur dēserunt.
nunc ad eum inuīsō.

sed aperitur ōstium:

Menaechmum eccum ipsum uideō, prōgreditur forās.

3C *Cistellaria* 203–29

∞ *Teenager in Love: The Loverboy*

ALCĒSIMARCHVS *sings the blues: "Love hurts"*

203 crēdō ego Amōrem prīmum apud hominēs carnuficīnam commentum.

hanc ego dē mē coniectūram domī faciō, nī forīs quaeram,

205 quī omnēs hominēs superō, antideō cruciābilitātibus animī.

iactor, crucior, agitor,

stimulor, uorsor

in amorīs rotā, miser exanimor,

feror differor distrahor, dīripior,

210 ita nūbilam mentem animī habeō.

211+212 ubi sum, ibi nōn sum, ubi nōn sum, ibi est animus,

ita mī omnia sunt ingenia;

quod lubet, nōn lubet iam id continuō,

215 ita mē Amor lassum animī lūdificat,

fugat, agit, appetit, raptat, retinet,

217+218 lactat, largītur: quod dat, nōn dat; dēlūdit:

modō quod suāsit, id dissuādet,

220 quod dissuāsit, id ostentat.

maritumīs mōribūs mēcum experītur,

ita meum frangit amantem animum;

neque, nisi quia miser nōn eō pessum,

mihi ūlla abest perditō permiētēs.

225 ita pater apud uīllam dētīnuit
mē hōs diēs sex rūrī continuōs,
227+228 neque licitum intereā est meam amīcam uīsere miserō.
229 estne hoc miserum memorātū?

3D Menaechmi 351–69

∞ Drop-dead Gorgeous: The Babe

ERŌTIVM *does her “Come on in, John” number. Who could refuse her open arms?*

351 sine forēs sīc, abī, nōlō operīrī.

352+353 intus parā, cūrā, uidē, quod opust fiat:

sternite lectōs, incendite odōrēs;

355 munditia illecebra animō est amantum.

amanti amoenitās malō est, nōbīs lucrō est.

sed ubi ille est, quem coquos ante aedīs esse äit? atque eccum uideō,

quī mihi est ūsuī et plūrimum prōdest.

item hinc ultrō fit, ut meret, potissimum nostrae domī ut sit;

360 nunc eum adībō, alloquār ultrō.

animule mī, mihī mīra uidentur,

tē hīc stāre forīs, forēs quoi pateant,

magis quam domus tua, domus quom haec tua sit.

omne parātum est, < >ro

365 ut iussisti atque ut uoluistī, neque tibi est

ūlla mora intus.

367+368 prāndium, ut iussisti, hīc cūrātumst: ubi lubet, ire licēt accubitus.

4A *Truculentus* 482–548

∞ *Outmaneuvered: The Soldier and The Whore*

STRATOPHANĒS *is back from the wars, about to look up the self-employed madame PHRONĒSIUM and her maid ASTAPHIUM, with a train bearing gifts from the booty. He has it coming, and here it is.*

482 ST nē expectētis, spectātōrēs, mēas pugnās dum praedicem:
manibus dvella praedicāre soleō, haud in sermōnibus.
sciō ego multōs memorāuisse mīlitēs mendācium:
485 et Homēronidā et postillā mille memorārī pote,
486 quī et conuicti et condemnātī falsis dē pugnīs sient.
488 nōn laudandus quoi plūs crēdit quī audit quam ille quī uidet:
plūris est oculātus testis ūnus quam aurītī decem:
490 quī audiunt audīta dīcunt, quī uident plānē sciunt.
nōn placet quem scurrae laudant, manipulārēs mussitant,
neque illī quōrum lingua gladiōrum aciem praestrīngit domī.
strēnuī nimiō plūs prōsunt populō quam argūtē catī:
facile sibi fācunditātem uirtūs argūtā inuenit,
495 sine uirtūte argūtum cīuem mihi habeam prō praeficā,
quae aliōs collaudat, eapse sēsē uērō nōn potest.
nunc ad amīcam decumō mēse post Athēnās Atticās
uīsō, quam grauidam hīc reliquī meō compressū, quid ea agat.

PH uide quis loquitur tam propinquē. AS miles, mea Phronēsium,
500 tibi adest Stratophanēs. nunc tibi opust, aegram ut tē assimulēs. PH tacē.
quoi | adhūc ego tam mala eram monētrix, mē maleficiō uincerēs?
ST peperit mulier, ut ego opīnor. AS uīsne adeam ad hominem? PH uolō.

ST euge, Astaphium eccam it mi aduorsum. AS saluē ēcastor, Stratophanēs.
saluom tē — ST sciō. sed peperitne, obsecrō, Phronēsium?
505 AS peperit puerum nimium lepidum. ST ehem, ecquid mēi simile est? AS rogās?
quīn ubi nātust machaeram et clupeum poscēbat sibi?
ST meus est, sciō iam dē argūmentis. AS nimium tvī simile est. ST papae,
iam magnust? iamne iit ad legiōnem? ecquae spolia rettulit?
AS erre, nudiusquīntus nātus ille quidem est. ST quid postea?
510 inter tot diēs quidem hērcle iam aliquid āctum oportuit.
quid illi ex uterō exitiō est priūs quam poterat ire in proelium?
AS cōsequere atque illam salūtā et grātulāre illi. ST sequor.

PH ubi illa, | obsecrō, est quae mē hīc reliquit, eāpse abiit? ubi est?
AS adsum, addūcō tibi exoptātum Stratophanem. PH. ubi is est, obsecrō?
515 ST Mārs peregrē adueniēns salūtat Neriēnem uxōrem suam.
quom tū rēctē prōuēnistī quomque es aucta liberis,
grātulor, quom mihi tibique magnum peperistī decus.

PH saluē, quī mē interfēcistī paene uītā et lūmine
quīque mihi magnī dolōris per uoluptātem tuam
520 condidisti in corpus, quō nunc etiam morbō misera sum.

ST hēia, haud ab rē, mea uoluptās, tibi istic obuēnit labōs:
filiūm peperistī, quī aedīs spoliīs opplēbit tuās.

PH multō ēcastor magis opplētis tritici opust grānāriīs,
nē, ille priūs quam spolia capiat, hinc nōs exstīnxit famēs.

525 ST habē bonum animum. PH sāuium pete hinc sīs. āh, nequeō caput
tollere, ita dolēt itaque egomet doleō, neque etiam queō
pedibus mēā sponte ambulāre. ST sī hērcle mē ex mediō marī
sāuium petere tuom iubeās, petere haud pigeat, mel meum.
id ita esse experta es: nunc experiēre, mea Phronēsium,
mē tē amāre.

530 addūxī ancillās tibi ěccās ex Syriā duās,
hīs tē dōnō. addūcē hōc tū istās. sed ĩstae rēgīnae domī
svae fuēre ambae, eārum patriam ego excīdī manū.
hīs tē dōnō. PH paenitetne tē quot ancillās alam,
quīn exāmen super addūcās, quae mihī comedint cibum?
ST hoc quidem hērcle est ingrātum dōnum.

535 cedo tū mī istam purpuram.
mea uoluptās, attulī eccam pallulam ex Phrygiā tibi.
tenē tibi. PH hocine mī ob labōrēs tantōs tantillum dari?
ST perī hērcle ego miser. iam mī aurō contrā cōnstat fīlius:
etiam nihilī pendit purpurām.

| ex Ārabiā tibi
540 attulī tūs, Pontō amōmum. tenē tibī, uolūptās mea.
PH accipe hoc, Astaphium, abdūce hāsce | hinc ē cōnspectū Syrās.

ST ecquid amās mē? PH nihil ēcastor, neque merēs. ST nīlne huic sat est?
nē bonum uerbum quidem ūnum dīxit. uīgintī minīs
uēnīre illaec posse crēdō dōna quae ēī dōnō dedī.
545 uehementer nunc mī est īrāta, sentiō atque intellegō;

uērum abibō. quid aīs? nunc tū num nēuīs mē, uolūptās mea,
quō uocātus sum īre ad cēnam? mox hūc cubitum uēnerō.
quid tacēs? plānissumē edepol periī.

sed quid illūc nouī est?

4B *Casina* 780–854

∞ *Invitation to a Wedding: Comedy Gets Married*

Head of household LYSIDĀMVS (never named in the script itself) comes out, talking back through the door to his wife CLEUSTRATA, inside holding up the wedding-feast interminably. It was a nice day for a white wedding, a wedding to treasure always . . .

780 LY sī sapitis, uxor, uōs tamen cēnābitis,
cēna ubi erit cocta: | ego rūrī cēnāuerō.
nam nouōm marītum | et nouam nūptam uolō
rūs prōsequī — nōuī hominum mōrēs maleficōs —
nē quis eam abripiat. facite uostrō animō uolup.
785 sed properāte istum atque istam āctūtum ēmittere,
tandem ut ueniāmus lūcī: | ego crās hīc erō:
crās habuerō, uxor, ego tamen conuīuium.

Enter CLEUSTRATA's maid PARDALISCA

PA fīt, quod futūrum dīxi: incēnātum senem
forās extrūdunt mulierēs. LY quid tū hīc agis?
790 PA ego eō quō mē ipsa mīsit. LY uērōn? PA sēriō.
LY quid hīc speculāre? PA nīl equidem speculor. LY abī:
tū hīc cūctās: intus aliī festinant. PA eō.

Exit PARDALISCA

LY abī hinc sis ergō, pessumārūm pessuma. —

iamne abiit illaec? dīcere hīc quiduīs licet:

795

quī amat, tamen hērcle, sī ēsurit, nūllūm ēsurit.

sed ēccum prōgreditur cum corōnā et lampade

meūs socius, compār, commarītus, uīlicus.

Here comes the groom: enter LYSIDĀMVS' hick slave sidekick OLYMPIŌ

OL age, tībīcen, dum illam ēdūcunt hūc nouam nūptam forās,

suāuī cantū concelebrā omnem | hanc plateam hymenaeō meō,

800

hymēn hymenae, ō hymēn.

LY quid agis, mea salūs? OL ēsuriō hērcle, | atque adeō haud salūbriter.

LY at ego amō. | OL at ego hērcle nīlī faciō: tibi amor prō cibō est:

mihi iēiūnitāte iam dūdum intestīna murmurant.

LY nam quid īllaec nunc tam diū intus remorantur remelīginēs?

805

quasi ob industriam, quantō ego plūs properō, prōcēdit minus.

OL quid sī etiam suffundam hymenaeum, sī quī citius prōdeant?

LY cēseō: et ego tē adiuuābō in nūptiīs commūnibus.

LY +

OL hymēn, hymenae, ō hymēn.

LY perīi hērcle ego miser: dīrumpī cantandō hymenaeum licet

810

illō morbō, quō dīrumpī cupiō, nōn est cōpiae.

OL edepol, nē tū sī | equos essēs, essēs indomābilis.

LY quō argūmentō? OL nimīs tenāx es. LY num mē expertu's ūspiam?

OL dī melius faciant. sed crepuit ōstium: exītur forās.

LY dī hērcle mē cupiunt seruātum.

Enter from home the wedding train: CLEUSTRATA with PARDALISCA attending her suave slave CHALĪNVS (radiant in bridal saffron and panto falsies)

814B PA iam oboluit Casinus procul.

815+816 sēnsim super attolle līmen pedēs, noua nūpta:
sōspēs iter incipe hōc, uti uirō tuō
semper sīs superstēs,

819+820 tuaque ut potior pollentia sit, uincāsque uirum uictrīxque siēs.
tua uōx superet tuōmque imperium:
uir tē uestiat, tū uirum dēspoliēs.
noctūque et diū | ut uirō subdola sīs,
obsecrō, mementō.

825 OL malō maxumō svō hērclē ilicō, | ubi tantillum peccāssit —
LY tacē. OL nōn taceō. LY quae rēs? OL mala malae malē mōnstrat.
LY faciēs tū | hanc rem mī ex parāta imparātam:
id quaerunt uolunt, haec ut īfecta faciant.

829+830 CL age, Olympiō, quandō uīs uxōrem, accipe hanc ab nōbīs.
OL date ergō, datūrae sī umquam estis hodiē uxōrem.
LY abīte intrō. CL amābō, integrāe atque imperītae huic
impercitō. OL futūrum est.
ualēte. LY ite iām, | ite iam. CL ualēte.

CLEUSTRATA re-enters her house with PARDALISCA in tow

835 LY iamne abscessit uxor? OL domī est: nē timē. LY euax,
nunc pol dēmum ego sum liber.

meum corculum, melculum, uērculum. OL heus tū,
malō, sī sapīs, cauēbis:

mea est haec. LY. sciō: sed meus frūctust prior.

840 OL tenē hanc lampadem. | LY immō ego hanc tenēbō.

Venūs multipotēns, bona multa mihi
dedistī, huiūs quom cōpiam mihi dedistī. OL ō,
corpusculum malacum.

OL mea ūxōrcula —

quae res?

845 LY quid ēst? OL. īstitit plantam

quasi lūca bōs. LY tacē sis.

nebula haud est mollis aequē atquē hūius pectus est.

OL edepol papillam bellulam

— ēi miserō mihi.

LY quid ēst? OL pectus mī icit nōn cubitō, uērūm āriete.

850 LY quid tū ergō hanc, quaesō, trāctās tam dūrā manū?

at mihi, quī bellē hanc trāctō, nōn bellum facit.

uāh. OL quid negōtī est? LY obsecrō, ut ualentula est,

paene exposiuit cubitō. OL cubitum ergō ire uolt.

LY quīn īmus ergō? OL ī, belle belliātula.

Exeunt into next door

4C *Asinaria* 746–809

∞ *The Foolproof Contract: Scriptwriting Onstage*

Loverboy DIABOLVS has his pal the PARASĪTVS draw up a contract with Madame, for a year's exclusive rights to her "daughter," cash down. It's trickier than it sounds. You'll see, as they read over his draft.

- 746 DI agedum istum ostende quem cōscripstī syngraphum
inter mē et amīcum et lēnam. lēgēs pellege.
nam tū poēta es prōrsus ad eam rem ūnicus.
- PA horrēscet faxō lēna, lēgēs quom audiet.
- 750 DI age quaesō mī hērcle trānslege. PA audisne? DI audiō.
PA 'Diabolus Glaucī filius Cleāretae
lēnae dedit dōnō argentī uīgintī minās,
Philaenium ut sēcum esset noctēs et diēs
hunc annum tōtum.' — DI neque cum quīquam aliō quidem.
- 755 PA addōne? | DI adde, et scribās uidē plānē et probē.
- PA 'aliēnum | hominem | intrō mittat nēminem.
quod illa aut amīcum | aut patrōnum nōminet,
aut quod illa amīcae suae amātōrem praedicet,
forēs occlūsae | omnibus sint nisi tibi.
- 760 in foribus scribat occupātam | esse sē.
aut quod illa dicat peregrē allātam epistulam,
nē epistula quidem | ūlla sit in aedibus
nec cērāta adeō tabula; et sī qua inūtilis
pīctūra sit, eām uēndat: nī in quadrīduo

765 abaliēnārīt, quō abs tē argentum accēperīt,
tuos arbitrātus sit, combūrās, sī uelīs,
nē illī sit cēra, ubi facere possit litterās.
uocet conuīuam nēminem illa, tū uocēs;
ad eōrum nē quem | oculōs adiciat suōs.
770 sī quem alium aspexit, caeca continuō siet.
tēcum ūnā posteā, aequē pōcla pōtitet:
abs tēd accipiat, tibi prōpīnet, tū bibās,
nē illa minus aut plūs quam tū sapiat.’ DI satīs placet.

PA ‘suspiciōnēs omnēs ab sē sēgreget.

775 neque illaec ūllī pede pedem | hominī premat,
quom surgat, neque quom in lectum īscendat proximum,
neque quom dēscendat inde, det quoiquam manum:
spectandum nē quoi | ānulum det neque roget.
tālōs nē quoiquam | hominī admoueat nisi tibi.
780 quom iaciat, ‘tē’ nē dīcat: nōmen nōminet.
deam inuocet sibi quam lubēbit propitiam,
deum nūllum; sī magīs religiōsa fūerīt,
tibi dīcat: tū prō illā ōrēs ut sit propitius.
neque illa ūllī hominī nūtet, nictet, adnuat.
785 post, sī lucerna exstīncta sit, ne quid suī
membrī commoueat quicquam in tenebrīs.’ DI optumē est.
ita scīlicet factūram. uērūm in cubiculō,
dēme istūc, equidem illam mouērī gestiō.
nōlō illam habēre causam et uetitam dīcere.

790 PA sciō, captiōnēs metuis. DI uērūm. PA ergō ut iubēs,
tollam? DI quid nī? PA audī relicua. DI loquere, audiō.

PA 'neque ūllum uerbum faciat perplexābile,
neque ūllā linguā sciāt loquī nisi Atticā.
forte sī tussire occepsit, nē sic tussiat,
795 ut quoiquam linguam in tussiendō prōserat.
quod illa autem simulet, quasi grauēdō prōfluat,
hoc nē sic faciat: tū labellum abstergeās
potius quam quoiquam sāuium faciat palam.
nec māter lēna ad uīnum accēdat interim,
800 nec ūllī uerbō male dīcat. sī dīxerit,
haec multa ēi estō, uīnō uīgintī diēs
ut careat.' DI pulchrē scrīptī. scītum syngraphum.

PA 'tum sī corōnās, sarta, unguenta iusserit
ancillam ferre Venerī | aut Cupīdinī,
805 tuōs seruos seruet, Venerīne ēās det an uirō.
sī forte pūrē uelle habēre dīxerit,
tot noctēs reddat spurcās quot pūrē habuerit.'

haec sunt nōn nūgae, nōn enīm mortuālia.

DI placent profectō lēgēs. sequere intrō. PA sequor.

4D *Rudens* 938–1044

∞ *The Tug of War: Finders and Keepers*

Slave TRACHĀLIŌ, here with his master on a mission, catches local slave and fisherman GRĪPVS with a strange catch that—miraculously—he can recognize from way off the beach. There’s plenty riding on safe recovery of the contents.

- TR heus, manē. GR quid maneam? TR dum hanc tibī,
938 complicō. quam trahīs, rūdentem
- GR mitte modō. TR at pol ego tē adiuuō.
nam bonīs quod bene fit haud perit.
- 940 GR turbida tempestās heri fuit,
nīl habeō, adulēscēns, piscium,
nē tū mihi esse postulēs;
nōn uidēs referre mē ūuidum
rēte, sine squāmōsō pecū?
- TR nōn edepol piscīs expetō
quam tvī sermōnis sum indigēns.
- GR ēnicās iam mē odiō, quisquis ēs.
TR nōn sinam ego abīre hinc tē. manē.
- 945 GR cauē sis malō. quid tū, malum, nam mē retrahis? TR audī.
GR nōn audiō. TR at pol quī audiēs post. GR quīn loquere quid uīs.
TR eho manēdum, est operae pretium quod tibi ego nārrāre uolō.
GR ēloquere quid id est? TR uidē num quispiam cōsequitur prope nōs.
GR ecquid est quod meā rēferat? TR scīlicet.

950 sed bonī cōnsilī ecquid in tē mihi est?

GR quid negōtī est, modō dīce. TR dīcam, tacē,

952+953 sī fidem modō dās mihi tē nōn fore infīdum.

954+955 GR dō fidem tibi, fīdus erō, quisquis ēs. TR audi.

fūrtum ego uīdī quī faciēbat;

nōram dominum, id quoi fiēbat

post ad fūrem egomet dēueniō

ferōque eī condiōnem hōc pāctō:

‘ego istuc fūrtum sciō quoi factum est;

nunc mihi sī uīs dare dīmidium,

indiciū dominō nōn faciam.’

is mihi nihil etiam rēspondit.

quid inde aequom est darī mihi? dīmidium

960 uolō ūt dīcās. GR immō hērcle etiam

amplius,

nam nisi dat, dominō dīcundum

cēnsēō. TR tuō cōnsiliō faciam.

nunc aduerte animū; namque hoc omne

attinet ad tē. GR quid factum est?

TR uīdulū istum quōiust nōuī ego hominem iam prīdem. GR quid est?

TR et quō pāctō periīt. GR at ego quō pāctō inuentust sciō

965 et quī inuēnit hominem nōuī et dominus quī nunc est sciō.

nihilō pol plūris tvā hoc quam quanti illud rēfert meā:

ego illum nōuī quōius nunc est, tū illum quōius antehāc fuit.

hunc homō feret ā mē nēmō, nē tū tē spērēs potis.

TR nōn ferat sī dominus ueniat? GR dominus huic, nē frūstrā sīs,

970 nisi ego nēmō nātust, hunc quī cēpī in uēnātū meō.

TR itane uērō? GR ecquem esse dicēs in marī piscem meum?
quōs quom capiō, siquidem cēpī, mēi sunt; habeō prō meis,
nec manū asseruntur neque ĩllinc partem quisquam postulat.
in forō palam omnēs uēndō prō meis uēnālibus.

975 mare quidem commūne certō est omnibūs. TR assentiō:
quī minus hunc commūnem, quaesō, mī esse oportet uīdulum?
in marī inuentust commūnī. GR ēsne impudenter impudēns?
nam si istūc iūs sit quod memorās, piscātōrēs perierint.
quīppe quom extemplō in macellum piscēs prōlātī sient,
980 nēmō emat, svam quisque partem piscium poscant sibi,
dicant, in marī commūnī captōs. TR quid āis, impudēns?
ausu's etiam comparāre uīdulum cum piscibus?
eadem tandem rēs uidētur? GR in manū nōn est meā:
ubi dēmīsī rēte atque hāmum, quicquid haesit extrahō.
985 meūm quod rēte atque hāmi nactī sunt, meum potissimum est.

TR immō hērclē haud est, siquidem quod uās excēpistī. GR philosophe.

TR sed tū ēnumquam piscātōrem uīdistī, uenēfice,
uīdulum piscem cēpisse aut prōtulisse ūllum in forum?
nōn enīm tū hīc quidem occupābis omnīs quaestūs quōs uolēs:
990 et uītōrem et piscātōrem tē esse, impūre, postulās.
uel tē mihi mōnstrāre oportet piscis quī sit uīdulus,
uel quod in marī nōn nātum est neque habet squāmās nē ferās.

GR quid, tū numquam audistī esse antehāc uīdulum piscem? TR scelus,
nūllus est. GR immō est profectō; ego, quī sum piscātor, sciō;
995 uērūm rārē capitur, nūllus minūs saepe ad terram uenit.

TR nīl agis, dare uerba spērās mihi tē posse, furcifer.

GR quō colōre est, hōc colōre capiuntur pauxillulī;

sunt aliī pūniceō coriō, magnī item; atque ātrī. TR sciō.

tū hērcle opīnō, in uīdulum tē bīs conuortēs, nisi cauēs:

1000 fiet tibi pūniceum corium, postea ātrum dēnuō.

GR quod scelus hodiē hoc inuēnī. TR uerba facimus, it diēs.

uidē sīs, quōius arbitrātū nōs uīs facere. GR uīdulī

arbitrātū. TR itan? GR ita enim uērō. TR stultus ēs. GR saluē, Thalēs.

TR tū istunc hodiē nōn ferēs, nisi dās sequestrem aut arbitrum,

1005 quōius haec rēs arbitrātū fiat. GR quaesō, sānusne ēs?

TR helleborōsus sum. GR at ego cerrītūs, hunc nōn āmittam tamen.

TR uerbum etiam adde ūnum, iam in cerebrō colaphōs abstrūdā tuō;

iam ego tē hīc, itidem quasi pēniculus nouos exurgērī solet,

nī hunc āmittis, exurgēbō quicquid ūmōris tibi est.

1010 GR tange: affligam ad terram tē itidem ut piscem soleō pōlypum.

uīs pugnāre? TR quid opust? quīn tū potius praedam dīuide.

GR hinc tū nisi malum frūniscī nīl potes, nē postulēs.

abeō ego hinc. TR at ego hinc offlectam nāuem, nē quō abeās. manē.

GR sī tū prōrēta istī nāuī es, ego gubernātōr erō.

1015 mitte rūdentem, sceleste. TR mittam: ōmitte uīdulum.

GR numquam hērcle hinc hodiē rāmentā fiēs fortunātior.

TR nōn probāre pernegandō mihi potes, nisi pars datur

aut ad arbitrum redītur aut sequestrō pōnitur.

GR quemne ego excēpī in marī — | TR at ego īnspectāuī ē lītore.

1020 GR meā operā, labōre et rēte et hōriā? TR numquī minus,

sī ueniat nunc dominus quōiust, ego quī īnspectāuī procul

tē hunc habēre, fūr sum quam tū? GR nihilō. TR manē, mastīgia:

quō argūmentō socius nōn sum, et fūr sum? factum ex tē sciam.

GR nēsciō, neque ego istās uostrās lēgēs urbānās sciō,

1025 nisi quia hunc meum esse dīcō. | TR et ego item esse aīō meum.

GR manē, iam repperī quō pāctō nec fūr nec socius siēs.

TR quō pāctō? GR sine mē hinc abire, tū | abī tacitus tvam uiam;
nec tū mē quoiquam indicāssis neque ego tibi quicquam dabō;
tū tacētō, ego mussitābō: hoc optimum atque aequissumum est.

1030 TR ecquid condiōnis audēs ferre? GR iam dūdum ferō:
ut abeās, rūdentem āmittās, mihi molestus nē siēs.

TR manē, dum referō condiōnem. GR tē, obsecrō hērcle, aufer modō.

TR ecquem in hīs locīs nōuisti? GR oportet uīcinōs meōs.

TR ubi tū hīc habitās? GR porrō illic longē ūsque in campīs ultumīs.

1035 TR uīsne qui in hāc uīllā habitat, eius arbitrātū fierī?

GR paulisper remitte restem, dum concēdō et cōsulō.

TR fiat. GR euge, salua rēs est, praeda haec perpetua est mea;
ad meum erum arbitrum uocat mē hīc intrā praesēpīs meās:
numquam hērcle hodiē abiūdicābit ab suō triōbolum.

1040 nē iste haud scit quam condiōnem tetulerit. ībō ad arbitrum.

TR quid igitur? GR quamquam istuc esse iūs meum certō sciō,
fiat istuc potius, quam nunc pugnem tēcum. TR nunc placēs.

GR quamquam ad ignōtum arbitrum mē appellis, sī adhibēbit fidem,
etsi ignōtust, nōtus: sī nōn, nōtus ignōtissumust.

4E *Amphitruo* 361–462

∞ *The Slave Meets His Match: Identity Theft*

Slave SŌSIA, bringing back home news of victory, runs into the messenger god MERCURY, who has stolen his identity and bars entry to his master's house.

- 361 SO tūne domō prohibēre peregrē mē aduenientem postulās?
ME haecine tua domust? SO ita inquam. ME quis erus est igitur tibi?
SO Amphitruō, quī nunc praefectust Thēbānīs legiōnibus,
quīcum nūpta est Alcumēna. ME quid äis? quid nōmen tibi est?
- 365 SO Sōsiam uocant Thēbānī, Dāuō prōgnātum patre.

ME nē tū istīc hodiē malō tvō compositīs mendāciīs
aduēnistī, audāciāi columen, cōnsūtīs dolīs.
SO immō equidem tunicīs cōnsūtīs hūc adueniō, nōn dolīs.
ME at mentīris etiam: certō pedibus, nōn tunicīs uenīs.
- 370 SO ita profectō. ME nunc profectō uāpulā ob mendācium.
SO nōn edepol uolō profectō. ME at pol profectō ingrātiīs.
hoc quidem 'profecto' certum est, nōn est arbitrārium.
SO tvam fidem obsecrō. ME tūne tē audēs Sōsiam esse dīcere,
quī | ego sum? SO perīi. ME parum etiam, praeut futūrum est, praedicās.
- 375 quōius nunc ēs? SO tuōs, nam pugnīs ūsū fēcistī tuom.
prō fidem, Thēbānī ciuēs. ME etiam clāmās, carnufex?
loquere, quid uēnistī? SO ut esset quem tū pugnīs caederes.
- ME quōius ēs? SO Amphitruōnis, inquam, Sōsia. ME ergō istōc magis,
quia uāniloquo's, uāpulābis: ego sum, nōn tū, Sōsia.
- 380 SO ita dī faciant, ut tū potius sīs atque ego tē ut uerberem.
ME etiam muttīs? SO iam tacēbō. ME quis tibi erust? SO quem tū uolēs.

ME quid igitur? quī nunc uocāre? SO nēmō nisi quem iusseris.

ME Amphitruōnis tē esse aiēbās Sōsiam. SO peccāueram,
nam Amphitruōnis socium nē mē | esse uoluī dīcere.

385 ME scībam equidem nūllum esse nōbīs nisi mē seruom Sōsiam.
fūgit tē ratiō. | SO utinam istuc pugnī fēcissent tuī.

ME ego sum Sōsia ille quem tū dūdum esse aiēbās mihi.

SO obsecrō ut per pācem liceat tē alloquī, ut nē uāpulem.

ME immō indūtiaē parumper fiant, sī quid uīs loquī.

390 SO nōn loquar nisi pāce factā, quandō pugnīs plūs ualēs.

ME dīc sī quid uīs, nōn nocēbō. SO tvae fidē crēdō? ME meae.

SO quid sī fallēs? ME tum Mercurius Sōsiae irātus siet.

SO animum aduerte. nunc licet mihi liberē quiduīs loquī.

Amphitruōnis ego sum seruos Sōsia. ME etiam dēnuō?

395 SO pācem fēcī, foedus fēcī. uēra dīcō. ME uāpulā.

SO ut lubet quid tibi lubet fac, quoniam pugnīs plūs ualēs;
uērū, utut es factūrus, hoc quidem hērcle haud reticēbō tamen.

ME tū mē uīuos hodiē numquam faciēs quīn sim Sōsia.

SO certē edepol tū mē aliēnābis numquam quīn noster siem;

400 nec nōbīs praeter mēd alius quisquam est seruos Sōsia,

402 ME hic homō sānus nōn est. SO quod mihi praedicās uitium, id tibi est.

quid, malum, nōn sum | ego seruos Amphitruōnis Sōsia?

nōnne hāc noctū nostrā nāuis hūc ex portū Persicō

405 uēnit, quae mē aduēxit? nōnne mē hūc erūs mīsit meus?

nōnne ego nunc stō ante aedēs nostrās? nōn mī est lanterna in manū?

nōn loquōr, nōn uigilō? nōnne hic homō modō mē pugnīs contudit?

fēcit hērcle, nam etiam miserō nunc mihi mālae dolent.

quid igitur ego dubitō, aut cūr nōn intrō eō in nostram domum?

410 ME quid, domūm uostram? | SO ita enīm uērō. ME quīn quae dīxistī modō
omnia ēmentitū's: equidem Sōsia Amphitruōnīs sum.
nam noctū hāc solūta est nāuis nostra ē portū Persicō,
et ubi Pterela rēx rēgnāuit oppidum expugnāuimus,
et legiōnēs Tēleboārum uī pugnandō cēpimus,
415 et ĩpsus Amphitruō obtruncāuit rēgem Pterelam in proeliō.

SO egomet mihi nōn crēdō, quom illaec autumāre illum audiō;
hic quidē certē quae illīc sunt rēs gestae memorat memoriter.
sed quid āīs? quid Amphitruōnī | ā Tēleboīs est datum?

ME Pterela rēx quī pōtitāre solitus est paterā aureā.

420 SO ēlocūtus est. ubi patera nunc est? ME est in cistulā;
Amphitruōnis obsīgnāta sīgnō est. SO sīgnī dīc quid est?

ME cum quadrīgīs Sōl exoriēns. quid mē captās, carnufex?

SO argūmentīs uīcit, aliud nōmen quaerundum est mihi.
nēsciō unde haec hic spectāuit. iam | ego hunc dēcipiam probē;
425 nam quod egomet sōlus fēcī, nec quisquam alius affuit,
in tabernāclō, id quidem hodiē numquam poterit dīcere.
sī tū Sōsia es, legiōnēs quom pugnābant maxumē,
quid ĩn tabernāclō fēcistī? uictus sum, sī dīxeris.

ME cadus erat uīnī, inde implēuī | hirneam. SO ingressust uiam.

430 ME eam ego, ut mātrem fuerat nātum, uīnī | ēdūxī merī.

SO factum est illud, ut ego ĩllīc uīnī hirneam ēbiberim merī.
mīra sunt nisi latuit intus illic in ĩllāc hirneā.

ME quid nunc? uincōne argūmentīs, tē nōn esse Sōsiam?

SO tū negās mēd esse? ME quid ego nī negem, quī egomet siem?

435 SO per Iouem iūrō mēd esse neque mē falsum dīcere.

ME at ego per Mercurium iūrō — tibi Iouem nōn crēdere;
nam ĩniūrātō sciō plūs crēdet mihi quam iūrātō tibi.

SO quis ego sum saltem, sī nōn sum Sōsia? tē | ĩnterrogō.

ME ubi ego nōlim Sōsia esse, tū estō sānē Sōsia;

440 nunc, quādo ego sum, uāpulābis, nī hinc abīs, ignōbilis.

SO certē edepol, quom illum contemplō et fōrmam cognōscō meam,
quem ad modum ego sum — saepe in speculum ĩnspēxī — nīmīs simile est meī;
itidem habet petasum ac uestītum: tam cōnsimilist atque ego;
sūra, pēs, statūra, tōnsus, oculī, nāsum uel labra,
445 mālae, mentum, barba, collus: tōtus. quid uerbīs opust?
sī tergum cicātrīcōsum, nihil hōc similit est similius.
sed quom cōgitō, equidem certō ĩdem sum quī semper fuī.
nōui erum, nōuī aedīs nostrās; sānē sapiō et sentiō.
nōn ego illi obtemperō quod loquitur. pultābō forīs.

450 ME quō | agīs tē? SO domum. ME quadrīgās sī nunc ĩncendās Iouis
atque hinc fugiās, ita uix poteris effugere ĩnfortūnium.

SO nōnne erae meaē nūntiāre quod erus meūs iussit licet?

ME tvae sī quid uīs nūntiāre: hanc nostram adire nōn sinam.
nam sī mē irrītāssis, hodiē lūmbifragium hinc auferēs.

455 SO abeō potius. di immortalēs, obsecrō uostram fidem,
ubi ego perii? ubi immūtātus sum? ubi ego fōrmam perdidī?
an egomet mē illic reliquī, sī forte oblītus fuī?

nam | hīc quidem omnem imāginem meam, quae antehāc fuerat, possidet.
uīuō fit quod numquam quisquam mortuō faciet mihi.

460

ībō ad portum atque haec utī sunt facta erō dīcam meō;
nisi etiam is quoque mē ignōrābit: quod ille faxit Iuppiter,
ut egō | hodiē rāsō capite caluōs capiam pilleum.

5A *Captiui* 1029–36

∞ *Clap Now*

The CATERVA wants to hear it for the CATERVA

1029 spectātōrēs, ad pudīcōs mōrēs facta haec fābula est,
1030 neque in hāc subigitātiōnēs sunt neque ūlla amātiō
nec puerī suppositiō nec ārgenti circumductiō,
neque ubi amāns adulēscēns scortum liberet clam svom patrem.
hūiūs modī paucās poētae reperiunt cōmoediās,
ubi bonī meliōrēs fīant. nunc uōs, sī uōbis placet
1035 et sī placuimus neque odiō fuimus, sīgnum hoc mittite:
quī pudīcītae esse uoltis praemium, plausum date.

5B *Casina* 1012–18

∞ *Or Else*

Slave CHALĪNVS wraps up loose ends—and asks that we show our appreciation for today’s play in the usual manner . . .

1012 spectātōrēs, quod futūrum est intus, id memorābimus.
haec Casina huius reperiētur fīlia esse ex proxumō
eaeque nūbet Euthynīcō nostrō erīlī filiō.

1015 nunc uōs aequom est manibus meritīs meritam mercēdem dare.
quī faxit, clam uxōrem dūcet semper scortum quod uolet:
uērum quī nōn manibus clārē quantum poterit plauserit,
ēī prō scortō suppōnētur hircus ūnctus nauteā.